

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРАВА ТА ПОЛІТИКИ

УДК 378.14.032

Ківалов С.В., НУ «ОЮА»

СУЧАСНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У ВИЩІЙ ШКОЛІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Освіта, яка є одним з основних елементів розвитку особистості в умовах демократичних трансформацій та становлення громадянського суспільства, має зазнавати змін та інновацій, які відповідають запитам сучасного суспільства. Даний період розвитку суспільних процесів характеризується трансформаціями політичних та соціальних інститутів, зокрема, системи освіти. Існування в освіті застарілих схем сьогодні є фактором, що стримує розвиток, а це вимагає активного пошуку нових підходів та концептуальних розробок для подолання негативних тенденцій. Але, впроваджувати інновації в сфері вищої освіти слід в комплексі зі збереженням краєвих традицій та здобутків. Головним аспектам здійснення такого інноваційного процесу й присвячена дана стаття.

Нова епоха народжує запит на нову інноваційну освіту, що передбачає відхід від традиційних класичних форм з переходом на платформу інформаційних мереж, тобто відбувається перехід на новий рівень навчання.

Зростання ступеня інтеграції освіти, науки та інновацій працюватиме на вирішення актуальних проблем системи освіти, серед яких підвищення її якості та приведення структури підготовки кадрів у відповідність до реальних потреб приватного і державного секторів національної економіки. Результатом посилення зв'язку між навчальними, дослідницькими та інноваційними

компонентами освітньо-наукової системи стане підготовка кадрів, краще пристосованих до роботи в умовах швидких змін і високої конкуренції, здатних проявляти ініціативу і брати на себе відповідальність. Все це сприятиме розв'язанню проблем структурного реформування вітчизняної економіки, створенню нових науко-містких інноваційних виробництв, активізації підприємництва. Посилення інтеграції вищої освіти, науки та інноваційної економічної діяльності також буде вагомим внеском у вирішення проблеми подолання системного протиріччя між наявністю в Україні потужного наукового комплексу, здатного продукувати результати світового рівня, та недостатністю попиту на розробки українських науковців з боку вітчизняної економіки [4, с. 169].

Створення системи освіти нового покоління відповідно до вимог часу забезпечує повноту реалізації функції якісної освіти, випереджаючого загально-цивілізаційного розвитку людини і перетворюється на провідний механізм відтворення суспільного інтелекту, науки і культури [4].

Проект Концепції розвитку вищої освіти на період 2015-2025 рр. ставить нові актуальні завдання перед вищою школою на шляху інтеграції до європейського і світового освітнього простору для забезпечення високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, потреб суспільства, ринку праці у кваліфікованих фахівцях. Окремий розділ присвячений підвищенню якості освіти в Україні. Однак обсяг завдань, які сформульовані урядом у цій сфері, викликають у фахівців більше запитань, ніж відповідей. Розуміючи недосконалість запропонованих реформ в галузі освіти та науки вважаю за доцільне звернути увагу на деякі аспекти та на необхідність комплексного підходу до розвитку освіти. Протягом останніх двох десятиліть сформувалися три основні моделі відповіді освітньої системи на складні життєві виклики. Перша: творення нових форм організації освітньої діяльності, що ґрунтуються на прогнозуванні і швидкому реагуванні на виклики. Ця модель найпоширеніша в ієрархії інституцій, які займаються навчально-виховною діяльністю. Друга: трансформація наявних інституцій, організаційних і освітніх практик відповідно до мінливих умов, технічне пристосування до нових умов існування й діяльності. Ця модель застосовується на всіх щаблях освітньої системи – від школи до Міністерства освіти і науки. Зазвичай ця модель передбачає дію навздогін: вона не передбачає прогнозу і моделювання

проблеми, а є спонтанною реакцією на появу цієї проблеми. Третя модель: імітація змін, теж наявна на всіх рівнях освітньої системи, але у зворотній пропорції: більше на вищих щаблях, менше – на рівні освітньої інституції, яка має безпосередній контакт зі споживачем освітніх послуг. Прикладом першої моделі можна вважати впровадження інноваційних методик навчання, творення освітніх інституцій нового зразка, запровадження зовнішнього незалежного оцінювання, підготовка й ухвалення «галузових» освітніх законів [5].

Загалом, сьогодні проблемі інноваційного розвитку приділяється значна увага. Про це говорить наявність вже прийнятих законодавчих та нормативних актів, які регулюють інноваційну діяльність в Україні: Закон України «Про інноваційну діяльність»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2008-2012 роки»; Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»; Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»; Закон України «Про вищу освіту»; Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»; Указ Президента України «Про Стратегію економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки»; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» та ін.

В Законі України «Про вищу освіту» визначено, що ключовою є інноваційна складова діяльності вищих навчальних закладів. Зокрема, у статтях 65, 66, 67, 68 визначено організаційно-правові форми впровадження інновацій, внесено зміни щодо фінансової самостійності вищого навчального закладу [1]. Імплементация закону сприятиме інтегруванню України до єдиного освітнього простору, без якого неможливо порушувати питання про визнання у світі українських дипломів, продовження навчання студентів, аспірантів у зарубіжних університетах.

Реалізація освітньої реформи, підвищення якості освіти, впровадження профільного та дистанційного навчання, нових інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес і процес управління, забезпечення матеріальної бази, нові принципи фінансування та самостійного управління – ось далеко не повний перелік завдань, які необхідно вирішувати.

Сучасне поняття «освіта» пов'язане з тлумаченням таких термінів як навчання, виховання та розвиток. За своєю природою термін «освіта» включає в себе такі процеси, як створення, формування, розвиток чогось нового. Створення нового – і є інновацією. Таким чином, освіта за своєю суттю вже є чимось особливим. Новацію слід розглядати як засіб, а інновація, – як цілеспрямовані зміни, які вносять до середовища існування людини стабільні елементи, що обумовлюють перехід з одного якісного стану до іншого. Інновації розробляються і проводяться не державними органами, а працівниками організацій в системі освіти і науки. Тобто, інновації в освіті розглядаються як нововведення, спеціально спроектовані, розроблені або випадково відкриті в рамках педагогічної ініціативи. Змістом інновації є новизна науково-теоретичних знань, нові ефективні освітні технології, виконаний проєкт, ефективний практичний і педагогічний досвід, готовий до реалізації.

Останні роки вища школа знаходиться в умовах модернізації освіти, яка, по суті, є інноваційним процесом. Особливий статус набуває інноваційний процес в зв'язку з новими державними освітніми стандартами, що, в свою чергу, вимагає поліпшення якості освіти, впровадження нових методів навчання і виховання нового прогресивного покоління.

Необхідність докорінної зміни освітньої парадигми на етапі постіндустріального суспільства, економіка якого базується на інформаційних технологіях, ще тільки починає усвідомлюватися соціумом. Традиційно навчальний процес був зорієнтований на отримання, в кращому випадку – на творче засвоєння кількості знань тими, хто навчається. При цьому освіта формує молодих людей як здобувачів вже сформованого знання. Але, такий підхід є застарілим та неактуальним. Таке покоління, у своїй більшості, не вміє працювати творчо та самостійно, особливо в умовах, коли знання потребують швидкого оновлення та застосування. В той же час людина майбутнього має стати, насамперед, творцем, а не бути тільки споживачем раніше створених благ. Тому, на сьогодні одним з головних чинників суспільного прогресу є саме наука та освіта як єдиний комплекс, існування якого реалізує парадигму “навчання протягом життя”.

Зміна ролі освіти вимагає розвитку інноваційного процесу. Тепер освіта орієнтована на розвиток технологій і методів впливу

на особистість, яка буде здатна до саморозвитку і самовизначення. Таким чином, в діяльність освітніх установ почали вводитися нові елементи, але на практиці виникають суперечності між наявною потребою до впровадження інновацій і невмінням впроваджувати елементи інноваційної діяльності.

Інноватика як наука про нововведення визначає рамки, в яких вивчаються закономірності технічних нововведень. Ключовим терміном є інноваційний процес, який розглядають в трьох основних аспектах: соціально-економічному, психолого-педагогічному та організаційно-управлінському. Від цих аспектів залежить загальний клімат і умови, в яких інноваційні процеси відбуваються. Наявні умови можуть сприяти, або перешкоджати інноваційному процесу.

Інноваційний процес може мати характер як стихійний, так і свідомо керований та включає в себе єдність трьох складових, – це створення, освоєння і застосування нововведень.

Слід зазначити, що нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності людини і тому природно стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного та наукового досвіду.

Тобто, інноваційний процес полягає у формуванні та розвитку змісту та організації нового. В цілому під інноваційним процесом слід розуміти комплексну діяльність по створенню (народженню, розробці), засвоєнню, використанню і поширенню нововведень.

Звертати увагу слід й на термін «реформа» освіти, яка передбачає реорганізацію освітнього процесу, збільшення фінансування, зміни в обладнанні навчальних закладів, зміни в тривалості навчання, підвищення статусу освіти, нові санітарно-гігієнічні вимоги, зміни в структурі системи освіти. Інновація передбачає зміни у внутрішній організаційній діяльності вишу, зміни в змісті освіти, зміни в методах навчання, зміни у відносинах «викладач – студент».

В такому випадку нововведення слід розуміти як результат інновації, а інноваційний процес слід розглядати як розвиток трьох основних етапів: генерування ідеї (наукове відкриття), розробка ідеї в прикладному аспекті і реалізація нововведення в практиці. У зв'язку з цим, інноваційний процес виступає як процес доведення наукової ідеї до стадії практичного використання і реалізації

пов'язаних з цим змін в соціально-педагогічному середовищі. Діяльність, що забезпечує перетворення ідей у нововведення і формує систему управління цим процесом, є інноваційною діяльністю.

Її етапи включають в себе наступні дії: визначення потреби в змінах, збір інформації та аналіз ситуації, попередній вибір або самостійна розробка нововведення, прийняття рішення про впровадження, впровадження, включаючи пробне використання нововведення; інституалізація або тривале використання нововведення, в процесі якого воно стає елементом повсякденної практики. Сукупність усіх цих етапів утворює інноваційний цикл.

Реальні інновації розробляються і проводяться безпосередньо працівниками системи освіти і науки. Наприклад, колектив Національного університету «Одеська юридична академія» приймає в цьому процесі активну участь, часто виступаючи центром розробки і впровадження нових ідей та освітньо – наукових проєктів. Результатом такого підходу є численні перемоги студентів на престижних конкурсах, участь викладачів в міжнародних проєктах та їх залучення до експертної діяльності.

Головною закономірністю проєктування інновацій є те, що чим вищим є ранг інновацій, тим більшими є вимоги до науково-обгрунтованого управління інноваційним процесом.

Класифікації інновацій багато, вони досить різноманітні і можна представити шкали вимірювання інновацій. Перша – з точки зору новизни, друга – з точки зору поширення. В аспекті новизни слід відзначити ретроінновацію, аналогову інновацію, комбінаторну та сутнісну інновацію. Хоч класичною інновацією можна назвати тільки два останні види, які передбачають виникнення нових сутнісних характеристик і для суб'єктів інноваційного процесу, і для його результатів. В аспекті поширення інновації можна виділити інновації в навчанні, у вихованні, в управлінні та в перепідготовці кадрів.

На підставі цієї типології можна описати інноваційне поле вітчизняної освіти, а, отже, визначити і вид пропонованої інновації, вирішивши, принаймні, питання її автентичності.

Під інноваціями в навчанні слід розуміти нові методики викладання, нові способи організації занять, нововведення в організації змісту освіти (інтеграційні (міжпредметні) програми), методи оцінювання освітнього результату. Щодо організації занять це

можуть бути методики колективних навчальних занять зі створенням ситуації взаємонавчання, ігрові методики (вікторини, диспути), метод проектів, створення схем мережевої взаємодії, індивідуальні освітні траєкторії. Щодо представлення змісту освіти слід говорити про опорні сигнали, організацію міжпредметних занять з пред'явленням міжпредметних зв'язків, технології, створені на основі принципу повного засвоєння; метод занурення, виділення як профільного національного чи культурологічного аспекту освіти; програмне навчання, проблемне навчання, організація дослідницької діяльності, створення розгорнутої системи додаткової освіти, створення систем додаткової мотивації до суспільно-корисної діяльності.

Окремої уваги заслуговують інновації в методах оцінювання освітнього результату. Мова йде про створення рейтингової системи та створення портфоліо, презентацію та популяризацію здобутків навчальної та науково-дослідної діяльності.

Щодо управління освітніми закладами, то під інноваціями в управлінні слід розуміти нововведення, спрямовані на залучення представників суспільства до управління освітніми установами, а також створення оригінальних схем організації управлінської і господарської діяльності. Сюди слід віднести маркетингові дослідження в практиці вузу, створення систем автоматизації управління вузом та створення проблемних груп і кафедр вищого навчального закладу.

Щодо інновацій в рамках підготовки та перепідготовки кадрів освіти слід розглядати нові методики викладання, нові способи організації занять, а також нові програми перепідготовки кадрів, орієнтовані на зміну вимог до якості освіти. Це дистанційне навчання, створення мережевих структур, створення інтегрованих міжпредметних курсів з навчання нових професійних груп (менеджерів освіти, експертів тощо).

Інституційне оформлення освітньої системи у різних країнах є різним – це можуть бути як університети, так і академічні науково-дослідні установи. Проте в останньому випадку, в реалізації нової моделі взаємодії влади, бізнесу і науки в Україні, з'являється додаткова перешкода, оскільки традиційні науково-дослідні установи, успадковані від СРСР, меншою мірою, ніж університети, забезпечують постійне включення молодих талантів, орієнтованих як на роботу в науці, так і на економічно продуктивне використання

результатів досліджень. Водночас система вищої освіти в Україні та інших пострадянських країнах іноді не має наукового потенціалу, співмірного з потенціалом академічних установ. Дієво сприяти вирішенню названої проблеми здатні інноваційні навчально-дослідницькі центри, які можуть залучати до своєї роботи як фахівців відповідних науково-дослідних установ, так і провідних науковців, що працюють в університетах, аспірантів та студентів [3]. Статус науково-дослідницького університету має сприяти успішному вирішенню такого завдання.

Важливим для України є врахування зарубіжного досвіду в цій сфері. Один з яскравих прикладів – інноваційна політика Данії. Так, головним документом з імплементації політики Данії в галузі інновацій є Національна програма розвитку інноваційної діяльності «Innovation Denmark 2007–2010», що була прийнята у 2007 році. Наголос робиться на підвищенні рівня освіти, стимулюванні знань, досліджень, винаходів та інновацій. Базуючись на вищезазначених законодавчих та рамкових документах, в Данії було запроваджено інноваційну систему, що складається з наступних елементів: уряд, міністерства, Рада з питань технологій та інновацій (у складі Міністерства з питань науки, технологій та інновацій) та дослідницьких рад, котрі формують концептуальні засади розвитку інновацій в Данії а також відповідають за їх реалізацію. Діяльність з досліджень та інновацій проводиться в університетах, секторальних дослідних установах, інших дослідних інституціях (музеї, архіви тощо), сертифікованих інститутах технологічних послуг, наукових парках та інноваційних інкубаторах [2, с. 20-25].

Датські інноваційні центри відкриті в США, Китаї та Німеччині. Основною метою діяльності інноваційних центрів є сприяння доступу датських науково-дослідних інститутів і компаній до закордонних мереж, знань, технологій, капіталів та ринків. Крім цього, інноваційні центри сприяють координації проведення наукових досліджень та інноваційних ініціатив, зміцнюючи тим самим авторитет і ефективність науково-дослідних і ділових кіл за кордоном. Інноваційні центри виступають в якості комунікативної ланки між Данією та іншими країнами світу в галузі сприяння інноваціям. Для зміцнення контактів між датськими і зарубіжними науково-дослідними інституціями та діловими колами інноваційні центри розташовують в динаміч-

них регіонах, де відомі університети та провідні світові компанії співпрацюють в унікальному науковому та інноваційному середовищі. Координація діяльності інноваційних центрів покладається на аташе з питань досліджень та технологій, що призначаються Міністерством науки, технології та інновацій за погодженням з МЗС Данії. Фінансування інноваційних центрів здійснюється з бюджету міністерств та в середньому становить близько 10 млн. датських крон на рік. Питання ефективності діяльності інноваційних центрів за кордоном та інноваційної діяльності взагалі в Данії наразі широко обговорюється в урядових колах, так як існуюча система, коли ефективність оцінюється шляхом підрахунку прибутку, котрий отримав Інноваційний центр або інші органи державної служби від залучення датських підприємств, а також інші, суб'єктивні, на думку МЗС Данії, 24 чинники, не можуть повною мірою відобразити ефективність використання державних коштів на інноваційну діяльність. Наразі такі оцінки проводяться щорічно [2, с. 20-25].

Також можна звернутись і до досвіду ряду інших країн. Так серед пріоритетів діяльності нинішнього уряду Іспанії є державна підтримка, в т.ч. значна фінансова, розвитку науки і нових технологій. З цією метою у квітні 2008 р. було створено нове міністерство науки та інновацій (www.micinn.es, раніше питання науки належали до компетенції міністерства освіти і науки), яке відповідає за розробку та реалізацію урядової політики в галузі наукових досліджень, технологічного розвитку та інновацій (I+D+I, іспанською мовою *investigación + desarrollo + innovación*, що означає дослідження + розвиток + інновації) і основним завданням якого є виведення Іспанії на провідні позиції у світі у цих сферах. Загальнонаціональна система I+D має «двоїстий характер», його основні учасники – університети та державні дослідницькі установи. Серед дослідницьких центрів Іспанії потрібно виділити Вищу раду з наукових досліджень (ВРНД, її діяльність має багатосторонній та багатогалузевий характер, хоча в більшості домінують фундаментальні дослідження). В Іспанії нараховується 48 державних університетів, які поряд з виконанням функцій вищих навчальних закладів виконують також функції дослідницьких центрів (в них працює 86,9 тис. осіб, фінансують 4 % діяльності галузі I+D та використовують 29,5 % державних витрат на I+D). У цих університетських центрах виробляється 70 % іспанської наукової продукції

міжнародного використання. ВРНД нараховує 115 спеціалізованих дослідницьких центрів, в яких працює 3175 дослідників, і на неї припадає 20 % іспанських публікацій в міжнародних журналах, хоча генерує лише 2,4 % патентів Іспанії [2, с. 20-25].

Однією з найвагоміших ініціатив уряду Нідерландів є формування та реалізація інноваційної політики, головними виконавцями якої є Міністерство економіки та Міністерство освіти, культури і науки. Міністерство освіти, культури і науки координує та відповідає за наукову політику. У 2008 році було започатковано нову міжміністерську програму «Знання та інновації», з метою координації та узгодження політики усіх зацікавлених міністерств та відомств у зазначеній сфері. Таким чином формулюються пріоритетні напрями діяльності уряду, на основі яких потім визначаються сфери наукових інтересів усіх міністерств. Основу згаданої програми «Знання та інновації» становить довгострокова стратегія «Назустріч планам сталого розвитку продуктивності» («Towards an agenda for sustainable growth in productivity»), за якою майбутні інвестиції мають спрямовуватись в нові знання та інновації [2, с. 20-25].

Слід погодитися з А.І. Іщенко, що зарубіжний та вітчизняний досвід свідчить, що вирішення завдання розбудови сучасної конкурентної економіки та суспільства знань потребує оптимального використання новітніх моделей інноваційних процесів, важливою складовою яких виступають дослідницькі інноваційні університети. Такі вищі навчальні заклади, працюючи у тісному партнерстві з державою і місцевим самоврядуванням та суб'єктами економічної діяльності, дедалі більше перетворюються на центри інноваційного розвитку, досягаючи значного прискорення процесів впровадження результатів досліджень і розробок у затребувані економікою технології, товари і послуги [3].

Дійсно, з огляду на необхідність розбудови інноваційної економіки, на соціально-економічні умови та специфіку освітньо-наукової системи сучасної України, розвиток інноваційних дослідницьких університетів вимагає вирішення таких завдань: створення сучасних навчально-дослідницьких центрів, що залучають до своєї роботи як викладачів, студентів та аспірантів університетів, так і фахівців відповідних науково-дослідних установ із забезпеченням умов максимального використання для їх роботи наявної дослідної та навчальної інфраструктури; активізація дія-

логу між ВНЗ, науковими установами, представниками бізнесу та державних органів з конкретних питань підвищення ефективності інноваційної діяльності; розширення автономії ВНЗ та наукових установ як у здійсненні навчального процесу та досліджень, так і у сфері господарської діяльності; створення умов для максимально швидкої комерціалізації результатів перспективних досліджень і розробок, у тому числі за рахунок спрощення механізмів взаємодії нових і існуючих інноваційних підприємств з органами влади; широке залучення до практичної інноваційної діяльності студентів (передусім магістрів) і аспірантів з відповідним коригуванням навчальних програм і планів; впровадження у навчальні програми ВНЗ окремих курсів та їх частин, спрямованих на засвоєння студентами принципів і практичних прийомів сучасної підприємницької та інноваційної діяльності, ознайомлення з прикладами економічно ефективного впровадження результатів досліджень; заохочення ініціатив студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ, спрямованих на комерціалізацію результатів досліджень і розробок; активізація міжвузівського (у тому числі міжнародного) співробітництва у сферах інноваційної діяльності, пошуку та реалізації продуктивних в економічному плані ідей і напрямів досліджень; вжиття заходів, спрямованих на посилення ступеня визнання важливості інноваційної підприємницької діяльності в суспільстві [3].

Таким чином, інноваційна політика повинна бути спрямована на всі види діяльності вищого навчального закладу, відповідати за його розвиток, підвищення конкурентоздатності. Інноваційний процес повинен бути направлений на формування і впровадження засадничих принципів, які забезпечують поступовість, самодостатність та ефективність цього процесу. Освіта є невід'ємною і найважливішою складовою культури, від визнання якості освіти залежить міжнародний авторитет країни, її місце на світовому ринку праці, тому підтримка високого рівня вітчизняної освіти повинна входити до системи головних державних пріоритетів.

Тобто, головним завданням сучасної наукової та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів повинно стати здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців нового інноваційного типу.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII, чинний, поточна редакція – редакція від 16.04.2017, підстава 1958-19) // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004.
2. Інновації в освіті і науці окремих країн Європи, Азії та Америки // Інформаційний бюлетень наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір». – 2015. – Випуск 4. – 205 с.
3. Іщенко А.І. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови “суспільства знань». Аналітична записка [Електронний ресурс] / А.І.Іщенко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1427/>
4. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2013. – С. 169.
5. Проект «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncers.pdf
6. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки : Указ Президента України // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – Стор. 18. – Ст. 1783.

Образование является одним из основных элементов развития личности в условиях демократии и становления гражданского общества, поэтому требует изменений и инноваций, которые отвечают потребностям современной эпохи. Данный период развития общественных процессов характеризуется трансформациями политических и социальных институтов, в частности, системы образования. Сохранение в образовании устаревших схем сегодня выступает сдерживающим фактором, а это требует активного поиска новых подходов и концептуальных разработок для преодоления негативных тенденций. Но, говорить об инновациях в сфере высшего образования следует в комплексе с сохранением лучших традиций и достижений. Основным аспектам осуществления такого инновационного процесса и посвящена данная статья.

The education, that is the one of the main elements of the individual development at the times of democratic transit and formation of the civil society, shall be changed in the innovation manner that corresponds the demands of the modern society. The present period of the social processes development is characterized with transformations of political and social institutions, including education. The old conventional schemes that still exists in the education shall be viewed as a factor that deters the progress,

that demands the active search for new approaches and concepts to shift the negative trends. The important point is that the introduction of innovations in the higher education shall be made in concern with preserving of the best university traditions and achievements. The present article is focused at the providing such type of innivations.

Стаття надійшла до редколегії 14.04.2017

УДК 340.12:1:572.02

Завальнюк В.В., НУ «ОЮА»

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Статтю присвячено визначенню та характритики основних методів юридичної антропології. Відзначено основні принципи методології юридичної антропології. Окремої уваги приділено усному праву (вираженого у соціальних нормах, цінностях) як джерела сучасних правових систем, звернення до методології порівняльного правознавства, герменевтичних студій, історизму тощо..

Антропологічне бачення права дає можливість побачити дивовижне розмаїття правових систем у світі. Але це розмаїття відкривається лише тому, хто знає «мову» досліджуваного предмета – мову якщо не в його прямому (ет-нолінгвістичному) значенні, то в значенні категорій і понять, якими оперує мислення людей, що належать до певного етносу або певного типу суспільства.

Методологічним підґрунтям дослідження у сфері юридичної антропології неминуче має стати методологія порівняльного правознавства. Інструментами дослідження з даного кута зору, виступають порівняння на мікрорівні, що зумовлено предметом дослідження, яким є буття людини у праві.

Передусім, варто погодитись з А. І. Ковлером у тому, що «... базовою методологічною посилкою для юридичної антропології є відмова дослідника від власних національних (в широкому сенсі цього слова, тобто і від забобонів європейця) забобонів: вивчаючи інше суспільство, найбільшою помилкою було б вважати його